

UDK 811.163.6'282.3(497.4 Ložnica pri Žalcu)
Tjaša Jakop
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani

TIPOLOGIJA NAREČNIH GLAGOLSKIH OBLIK NA PRIMERU GOVORA LOŽNICE PRI ŽALCU¹

Članek predstavlja oblikoslovne in naglasne značilnosti glagola krajevnega govora Ložnice pri Žalcu (Slovenski lingvistični atlas, točka št. 324), ki spada v srednjesavinjsko narečje štajerske narečne skupine. Glagol sem obdelala po metodologiji, ki temelji na sodobni obravnavi oblikoslovja in oblikoglasja slovenskega knjižnega jezika. Tipologija glagolskih oblik je prikazana s tabelami spregatev glede na naglasni tip.

The article presents the morphological and accentological characteristics of the local dialect of Ložnica pri Žalcu (*Slovenski lingvistični atlas*, point no. 324), which belongs to the dialect of the Central Savinja dialect in the Styrian dialectal group. The verb was analyzed using the methodology for the contemporary analysis of Standard Slovene morphology and morphonology. The typology of verbal forms is presented in the tables of conjugations by accentual types.

Ključne besede: dialektologija, narečno oblikoslovje in oblikoglasje, glagol
Key words: dialectology, dialectal morphology and morphonology, verb

0 Uvod

0.1 Umestitev ložniškega govora v srednjesavinjsko narečje

Govor Ložnice pri Žalcu spada v srednjesavinjsko narečje, ki je kot rezultat stikov med gorenjsko in štajersko osnovo sorazmerno mlada vmesna tvorba in je opredeljeno kot izrazito gorenjsko-štajersko prehodno narečje.² Medtem ko glasoslovje ložniškega govora izkazuje precejšnje gorenjsko usmerjenost, se tako oblikoglasje kot oblikoslovje približujeta splošnejšim štajerskim značilnostim, ki vse bolj prodirajo z vzhoda.

0.2 Splošne značilnosti glasoslovne podobe govora³

Na glasoslovni ravni govor ohranja značaj prehodnega narečja, kar dokazujejo naslednje značilnosti: krajšanje dolgih samoglasnikov (zlasti vogelnih, npr. *'miza*) in podaljševanje kratkih v zadnjem ali edinem besednem zlogu (*'kvo:š*), *a*-jevski refleksacija dolgega naglašene polglasnika⁴ proti *e*-jevski vokalizaciji kratkega (*'da:n*, *'ma:ša* : *'dje:š*, *'pje:s*), sovpad dolgih *e*-jevskih in *o*-jevskih samoglasnikov v (zelo) ozka monoftonga *e:/é:* in *o:/ó:*, toda diftonga *je:* in *yo:* za umičnonaglašene *e*, *o* in *ə* (*'sje:stra*, *'kvo:sa*, *'mje:gla*), umik kratkega končnega naglasa v večzložnicah (*'yo:trok*)

¹ Prispevek je nastal na podlagi poglavja iz magistrskega dela (Jakop 2001a: 88–115) pod mentorstvom izr. prof. Vere Smole.

² Logar 1996: 44 [1. objava 1954].

³ Glasoslovje ložniškega govora je bilo predstavljeno v obliki fonološkega opisa (Jakop 2001b).

⁴ Ložniški govor je med najbolj severovzhodnimi govori z *a*-jevsko vokalizacijo *ə* in *ǣ*.

in ohranitev dolgega (*zla'tò:*) ipd. Sistem dolgih naglašanih samoglasnikov je torej monoftongično-diftongičen in vsebuje 7 fonemov (*i:*, *è:/e:*, *je:*, *a:/â:*, *uo:*, *ô:/o:* in *u:*), sistema kratkih samoglasnikov pa imata po 6 fonemov (naglašeni so *i*, *e*, *a*, *o*, *u* in *ə*, nenaglašeni pa *i*, *e*, *a*, *o*, *u* in *ə*).

Kot vsi štajerski govori je tudi govor Ložnice pri Žalcu izgubil tonemsko nasprotje. Kolikostno nasprotje se zaenkrat še ohranja: naglašeni samoglasniki so torej dolgi ali kratki, vendar je zaradi krajšanja dolgih in daljšanja kratkih naglašanih samoglasnikov v zadnjem ali edinem besednem zlogu opaziti težnjo po odpravi relevantnosti dolžine; tako se kratki naglašeni samoglasniki ne nahajajo le v zadnjem ali edinem besednem zlogu, kot je to značilno za knjižni jezik in osrednja narečja, temveč tudi v nezadnjem.

Za oblikoslovje in oblikoglasje je bistvenega pomena izguba tonemskih nasprotij, ki povzroči postopno morfologizacijo naglasa, tj. posplošitev naglasa ene od osnovnih oblik na vse druge. To povzroči najprej izgubo mešanega naglasnega tipa (npr. pri samostalniških sklanjatvah), nato pa še izgubo premičnega, medtem ko se je končniški naglasni tip izgubil zaradi umika naglasa s končne kračine. Na oblikoglasni ravni pride do velikih poenostavitev, te pa povzročajo tudi zmanjšanje pregib(nost)nih vzorcev oz. sovpada končnic, ki so bile prej zaradi različnega razvoja dolgega in kratkega vokalizma glasovno lahko precej različne.

0.3 Zbiranje narečnega gradiva in informatorji

Zbiranje gradiva je potekalo z metodo snemanja prosto govorjenih besedilih in z metodo terenske ankete (po gramatičnem delu vprašalnice za Slovenski lingvistični atlas – SLA). Besedila so pripovedovali predvsem predstavniki starejšega rodu, medtem ko so na vprašalnicu za SLA odgovarjali informatorji vseh treh generacij, kar mi je omogočilo tudi sociolingvistična opažanja.

0.4 Pojasnila o zapisovanju gradiva

0.4.1 TRANSKRIPCIJA

Pri zapisovanju sem uporabljala znake iz *Seznama uporabljenih transkripcijskih znakov*.⁵ Ker ložniščina nima dveh različnih *j*, sem samostojni fonem [j] povsod zapisovala z /j/ (pred samoglasniki, v zaprtem zlogu in v izglasju), z *j* pa le v primeru enofonemskih diftongov (*p'rje:dit*). /è:/ in /e:/ sta prosti različici, ki nista omejeni na določene položaje; prav tako sta prosti različici /ô:/ in /o:/. /o/ ima pred naglasom položajno različico [o] (*o'bərnat*).

0.4.2 POSEBNI ZNAKI IN OKRAJŠAVE

- pred glagolskim korenem pomeni nujnost dodajanja ustreznih predpon
- (-) pred glagolskim korenem pomeni možnost dodajanja ustreznih predpon
- / stično med besedama pomeni obliko(slo)vno dvojnico
- / stoji namesto oblik, ki v narečju niso izpričane

⁵ Logar 1996: VII–XV.

- * desno od besede pomeni izjemno redke oblike
- * levo od besede pomeni rekonstruirano obliko
- desno od besede opozarja na obliko(slo)vno dvojnico
- xxx podčrtana knjižna beseda pri navajanju gradiva pomeni, da je ta naglasni vzorec
- S poljubni soglasnik

0.4.3 NAVAJANJE PONAARJALNIH ZGLEDŌV

Pri posameznem spregatvenem vzorcu so primeri pod tabelami navedeni po poknjizenem abecednem vrstnem redu.⁶ Namen prispevka ni zajeti celoten glagolski inventar tega govora; nudi le izbor oblik, ki so za določen glagolski vzorec najpogostnejše ali najbolj tipične. K posameznim glagolom so podane dvojnice, za katere načeloma velja, da se prva uporablja pogosteje. Dvojnice niso vedno strogo generacijsko razporejene – obe obliki lahko srečamo celo pri istem govorcu.

Vzorci so opremljeni z raznimi opombami, v katerih opozarjam na razlike ali podobnosti v primerjanih srednjesevinjskih govorih (Motnik, Polzela, Prebold, Preserje, Vransko), v zgornjesevinjskem zadrečnem govoru (Spodnje Kraše) in srednještajerskih govorih (Gaberje, Šmarje pri Jelšah, Vojnik in Žusem), oblike pa primerjam tudi s knjižnim jezikom.

0.5 Metodologija dela

Glagol obravnavam po *Shemah za dinamični naglas in oblikoslovje* (avtor J. Rieger) iz Uvoda v Slovar slovenskega knjižnega jezika.⁷ Vsaka skupina glagolov je prikazana v obliki tabele, v kateri se nahajajo posamezne glagolske oblike: nedoločniška oblika, ki je oblikovno enaka namenilniku, nato sedanjiški obliki za 1. os. ed. in 1. os. dv., sledita velelniški obliki za 2. os. ed. in 2. os. mn., nato deležnik na *-l* za m. in ž. sp. ed., ponekod še dovršna oblika nedoločnika oz. namenilnika ter morebitni obliki deležnika na *-n/-t* za m. in ž. sp. ed.

Vsaka od vzorčnih tabel predstavlja posamezni naglasni tip. Številka v oznaki tipa uvršča glagole glede na njihove nedoločniške in sedanjiške končaje: **-ati -am** (tip 1), **-ati -im** (tip 2), **-ati -em** (tip 3), **-iti -im** (tip 4), **-(n)iti -(n)em** (tip 5), **-eti -im** (tip 6), **-eti -em** (tip 7), **-iti -(j)em** (tip 8), **-uti -ujem** (tip 9), **-aSti** (tip 10), **-iSti** (tip 11), **-eSti ali -oSti** (tip 12), **-êSti ali -ôSti** (tip 13).

Glede na (ne)premičnost naglasnega mesta se glagoli delijo na dve skupini: **Nepr** – glagoli z naglasom na istem zlogu v nedoločniku, sedanjiku in opisnem deležniku; **Pr** – glagoli z naglasom na različnih zlogih v samem nedoločniku – podtip (**a**), na različnih zlogih v nedoločniku in sedanjiku – podtip (**b**), na istem zlogu v nedoločniku in

⁶ Vedno sta navedeni nedol. in sed. oblika za 1. os. ed., ki jo v posameznih primerih (npr. *gor'mê:t, sne'žit*) nadomešča oblika za 3. os. ed. (*gor'mi, sne'ži*).

⁷ Paragraf 193. Na ta način je glagol obdelan že v posameznih obravnavah narečnega oblikoslovja v zadnjem desetletju: Smole (1994, 1996), Škofic (1996), Weiss (1998), Penko (1998). Drugačen način obravnave in razvrstitve glagolskih oblik glede na jakostni in tonemski naglas je podan v Toporišičevi Slovenski slovnici 1976 (308–324).

sedanjiku, toda na drugem v deležniških oblikah – podtip (c), na istem zlogu v nedoločniku in sedanjiku, toda na drugem v velelniških oblikah – podtip (č).

Še podrobnejši podatek glede na naglasno mesto predstavljajo črkovne oznake v tipu glagola: **A** – naglas **ni** neposredno pred *-ti* in *-m*; **B** – naglas **je** neposredno pred *-ti* in *-m*; **C** – naglas **je** neposredno pred *-ti* in **ni** neposredno pred *-m*; **Č** – naglas **ni** neposredno pred *-ti* in **je** neposredno pred *-m*.

1 Analiza glagolskih tipov

1.1 Glagoli z naglasom na istem zlogu v nedoločniku, sedanjiku in opisnem deležniku (naglasni tip **Nepr**)

1.1.1 Naglas **ni** neposredno pred *-ti* in *-m* – tip NeprA

1.1.1.1 Glagoli na **-ati -am** – *délati délam* – tip NeprA1

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
	<i>'dè:lam</i>	<i>'dè:li</i>	<i>'dè:lu</i>		<i>z'dè:lan</i>
<i>'dè:lat</i>	<i>'dè:lama</i>	<i>'dè:lite</i>	<i>'dè:lala</i>	<i>pər'dè:lat</i>	<i>z'dè:lana</i>

Po tem tipu gre veliko glagolov, med njimi tudi večina prevzetih: *'a:xtat 'a:xtam* 'paziti', (-)'bò:žat (-)'bò:žam, (-)'cukrat (-)'cukram 'sladkati', (-)'ča:kat (-)'ča:kam, (-)'čò:xtat (-)'čò:xam, (-)'dixat (-)'dixam, (-)'fa:rbat (-)'fa:rbam 'barvati', *fər'di:rbat fər'di:rbam* 'pokvariti, uničiti', (-)'furat (-)'furam 'voziti', (-)'fu:jtrat (-)'fu:jtram 'hraniti, krmiti', (-)'g'lè:dat (-)'g'lè:dam, *g'ra:tat g'ra:tam* 1. 'uspeti', 2. 'postati', (-)'ja:mrat (-)'ja:mram, (-)'južnat (-)'južnam, (-)'ka:šlat (-)'ka:šlam, (-)'kò:štat (-)'kò:štam 'poskusiti', (-)'k'rè:gat (*se*) (-)'k'rè:gam (*se*), (-)'kuxat (-)'kuxam, (-)'la:ufat (-)'la:ufam 'teči', (-)'limat (-)'limam 'lepiti', (-)'la:gat (-)'la:gam, *-'ma:gat -'ma:gam*, (-)'ma:lcat (-)'ma:lcam, (-)'ma:ɲkat (-)'ma:ɲkam, *'ma:rat 'ma:ram*, (-)'me:jat (-)'me:jam 'menjati', (-)'mè:šat (-)'mè:šam, (-)'nucat (-)'nucam 'potrebovati, rabiti', (-)'pa:dat (-)'pa:dam, (-)'pò:kat (-)'pò:kam, *-p'ra:ulat -p'ra:ulam*, (-)'p'rè:mzat (-)'p'rè:mzam 'zavirati', *-'bivat -'bivam* 'bijati', (-)'pucat (-)'pucam 'čistiti', (-)'pumpat (-)'pumpam 'črpati', (-)'ra:jtat (*se*) (-)'ra:jtamo (*se*) 'meniti se', (-)'rixtat (-)'rixtam 'urejati', (-)'rivat (-)'rivam, (-)'sè:kat (-)'sè:kam, *s'pušat s'pušam*, *-s'ta:ulat -s'ta:ulam*, (-)'st'rè:lat (-)'st'rè:lam, *'šè:ɲkat 'šè:ɲkam*, *'šinfat 'šinfam* 1. 'kritizirati', 2. 'opravljati', *'šivat 'šivam*, (-)'š'pa:rat (-)'š'pa:ram, (-)'š'pe:jat (-)'š'pe:jam '(-)kukati', (-)'š'pilat (*se*) (-)'š'pilam (*se*) 'igrati (*se*)', (-)'šp'ricat (-)'šp'ricam, (-)'š'pukat (-)'š'pukam 'pljuvati', (-)'š'ra:ufat (-)'š'ra:ufam, (-)'š'timat (-)'š'timam, (-)'št'rixat (-)'št'rixam 'barvati, pleskati', (-)'šuxtat (-)'šuxtam 'ščuvati', (-)'š'vicat (-)'š'vicam, (-)'ta:lat (-)'ta:lam '(-)deliti', *-'livat -'livam*, *-'mivat (se) -'mivat (se)*, (-)'va:gat (-)'va:gam, (-)'zɑ'nimat (-)'zɑ'nimam, (-)'zidat (-)'zidam, (-)'ža:gat (-)'ža:gam.

a) V vel. se je nenaglašena skupina *-aj* asimilirala v *-i* (*'dè:li*). V 1. os. dv. m. sp. je končnico *-va* nadomestila *-ma* (*'dè:lima*), oblika ž. sp. dv. pa je enaka m. sp. mn.

(*dě:limo*). Izjema je vel. oblika glag. *gledati*: (*g*)*'le:j*, (*g*)*'le:jte* (kot glag. *videti* iz NeprA6). V del. -l m. sp. ed. se je *l* skupaj z *a*-jem pred seboj zlil v -u (-au > -u: *dě:lu*). V 1. os. mn. je onemel končni -o: *se je 'dě:lal*. Del. na -l ž. sp. dv. ima mn. končnico -e: *sma 'dě:lale*.

1.1.1.2 Glagoli na -ati -im – *slišati slišim* – tip NeprA2

Tej skupini bi ustrezal samo glag. *s'lišat s'lišim*, ki pa je le knjižna različica za pogosteje uporabljani *'čut 'čujem* (gl. tip NeprC9).

1.1.1.3 Glagoli na -ati -em – *brisati brišem* – tip NeprA3

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
	<i>b'rišem</i>	<i>b'riš</i>	<i>b'risu</i>		<i>øb'risan</i>
<i>b'risat</i>	<i>b'rišema</i>	<i>b'rište</i>	<i>b'risala</i>	<i>øb'risat</i>	<i>øb'risana</i>

Sedanjiške oblike glag. tega tipa imajo preglašene končnice: *'fa:sat 'fa:šem* 'biti tepen', (-)*k'licat* (-)*k'ličem*, (-)*'ma:zat* (-)*'ma:žem*, *'pa:sat 'pa:šem* 1. 'prijati', 2. 'ujemati se', (-)*'rè:zat* (-)*'rè:žem*, (-)*'sukat* (-)*'sučem*. Sem se po naglasni analogiji uvrščajo tudi glag. z izvorno drugačnim naglasnim tipom, kot so npr. (-)*'iskat*/(-)*'jeskat* (-)*'išem*, (-)*'jò:kat* (-)*'jò:čem*, (-)*'ka:zat* (-)*'ka:žem*, (-)*'pisat* (-)*'pišem*, (-)*'p'le:sat* (-)*'p'le:šem*, (-)*'s'ka:kat* (-)*'s'ka:čem*, (-)*'vè:zat* (-)*'vè:žem*, ki so po ustalitvi naglasa na osnovi nedoločnika prešli iz tipa Pr(b)C3. Analogični naglas po m. sp. imajo tudi del. -l ž. sp.: *'isku/'jesku 'iskala/'jeskala*, *k'licu k'licala*, *'pisu 'pisala*.

a) Nekateri glag. tipa NeprA1 imajo v sed. kot ostanek preglasa za *l* (< *lj*) oblike (večinoma dvojnice) s končnico -em (< (*j*)em: **klep-ijem*), zato jih uvrščam v tip NeprA3. Takšni so npr. (-)*'dè:vāt* (-)*'dè:vām*/(-)*'dè:ūlem* 'dajati', (-)*d're:māt* (-)*d're:mām*/(-)*d're:mlem*, (-)*'gibat* (-)*'gibām*/(-)*'giblem*, (-)*k'lje:pat* (< *klepāt*) (-)*k'lè:plem* ipd.⁸ Nekateri od teh glag. poznajo tudi kakovostno samoglasniško premeno: *k'lje:pat k'lè:plem*.

⁸ Te oblike so značilne za srednještajersko narečje: *car'kâ:vlem*, *'da:ivlem*, *d'ra:imlem*, *fri'kâ:vlem*, *vzdí'gâ:vlem* (Šmarje pri Jelšah); *'dè:ūlem*, *s'tò:plem* (Vojnik); *'dâ:vlem*, *s'tò:ūplem* (Žusem). V zgornjesavinjskem zadrečnem govoru imajo dvojnice: *'dè:ūlem* in *'de:vəm*, *d're:mlem* in *d're:məm*, *'giblem* in *'gibəm*. V zahodnem delu srednjesavinjskega narečja takih oblik ne poznajo: *'dè:vəm*, *s'tò:pam* (Motnik). [Primerjalno gradivo navajam iz gradivske zbirke za SLA, ki ga hrani Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.]

1.1.1.4 Glagoli na **-iti -im** – *slúžiti slúžim* – tip NeprA4

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>s'lušt</i>	<i>s'lužp</i>	<i>s'luš</i>	<i>s'lušu</i>	<i>zas'lušt</i>	<i>zas'lužp</i>
	<i>s'lužma</i>	<i>s'lužte</i>	<i>s'lužla</i>		<i>zas'lužna</i>

Glede na to, da imamo v 1. os. ed. sed. kar štiri različne možne končnice (-*ŋ/-ŋ/-m/-im*), bi lahko te glag. razvrstili v štiri različne vzorce.⁹ Toda zadostuje distribucija:

– končnica *-ŋ* se pojavlja predvsem za zapornikoma *d, t*, pa tudi za šumevci *ž/š, z/s* in *č/c*, npr. (-)*b'lo:dit* (-)*b'lo:dŋ*, (-)*čutit* (-)*čutŋ*, (-)*d'rušt se* (-)*d'ružŋ se*, (-)*xŋo:dit*^o (-)*xó:dŋ*, (-)*k'la:tit* (-)*k'la:tŋ*, (-)*ló:št* (-)*ló:žŋ*, (-)*m'la:tit* (-)*m'la:tŋ*, (-)*nŋo:st*^o (-)*nŋo:sŋ*, (-)*po'só:dit* (-)*po'só:dŋ*, (-)*p'ruo:st*^o (-)*p'ro:sŋ*, (-)*š'kó:dit* (-)*š'kó:dŋ*, (-)*t'la:čt* (-)*t'la:čŋ*, (-)*tŋo:čt* (-)*tó:čŋ*, (-)*t'ró:st* (-)*t'ró:sŋ*, (-)*va:dit* (-)*va:dŋ*, (-)*vejst/(-)vŋo:jst*^o (-)*vŋo:žŋ*;

– končnico *-m* najdemo v položaju za zvočnikoma *l, r*, zapornikoma *b, p* in za šumevci,¹⁰ npr. (-)*bŋe:lt* (-)*bŋe:lŋ*, (-)*cŋe:pt* (-)*cŋe:pŋ*, (-)*g'ra:pt* (-)*g'ra:bŋ*, (-)*x'va:lt* (-)*x'va:lŋ*, *kel'na:rt kel'na:rŋ*, (-)*k'ro:št* (-)*k'ro:žŋ*, (-)*kupt* (-)*kupŋ*, (-)*kurt* (-)*kurŋ*, (-)*lupt* (-)*lupŋ*, (-)*mŋe:rt* (-)*mŋe:rŋ*, (-)*mŋo:lt*^o (-)*mó:lŋ*, *o'bŋe:st o'bŋe:sŋ*, (-)*pult* (-)*pulŋ*, (-)*rušt* (-)*rušŋ*, (-)*s'kŋo:čt*^o (-)*s'kó:čŋ*, (-)*s'milt* (-)*s'milŋ*, (-)*š'kilt* (-)*š'kilŋ*, (-)*šno'firt* (-)*šno'firŋ* 'stikati', (-)*t'ré:št* (-)*t'ré:šŋ*, (-)*tult* (-)*tulŋ*, (-)*vŋo:lt* (-)*vŋo:lŋ*, *zas'tó:pt zas'tó:pŋ* 'razumeti', (-)*žult* (-)*žulŋ*;

– končnico *-m* imajo samo glag., ki imajo v nedol. končaj *-a:ŋt < -ávit*, npr. '*ba:ŋt se* '*ba:ŋm se*, (-)*da:ŋt (se)* (-)*da:ŋm (se)*, (-)*ja:ŋt -'ja:ŋm*, *na'ba:ŋt na'ba:ŋm* 'kupiti', *p'ra:ŋt p'ra:ŋm* 'govoriti', (-)*p'ra:ŋt -p'ra:ŋm*, (-)*s'ta:ŋt* (-)*s'ta:ŋm*, (-)*zd'ra:ŋt* (-)*zd'ra:ŋm*;

– nereducirana končnica *-im* se nahaja v položaju za *f, m, n* (tudi za soglasniško skupino, ki se končuje na *l*), npr. (-)*b'ra:nt* (-)*b'ra:nim*, (-)*gó:nt (se)*^o (-)*gó:nim (se)*, (-)*x'ra:nt* (-)*x'ra:nim*, (-)*lŋo:mŋ*^o (-)*ló:mim*, (-)*mŋe:nt (se)* (-)*mŋe:nim (se)* 'pogovarjati (se)', (-)*mislŋt* (-)*mislŋm*, '*ra:nt* '*ra:nim*, (-)*t'ró:ft* (-)*t'ró:fim* 'zadeti', (-)*žje:nt (se)*^o (-)*žŋe:nim (se)* 1. 'oženiti se', 2. 'omoziti se'.

a) V nedol. priponi *i* večinoma onemi; ohranjen je le v položaju za *d, t* (npr. *b'lo:dit*, '*čutit*). V večini primerov (razen v položaju za *f, m, n*) se je *i* reduciral tudi v sed. priponi; obdržal se je le v 2. os. ed. (npr. '*xó:diš*). Pri glag., ki se jim osnova končuje na *d* ali *t*, pride po izgubi *i* v glag. priponi 2. os. dv., mn. sed. in vel. do podvajanja soglasnika *t*, npr. '*xó:ta* '*xó:tte*, '*m'la:tta* '*m'la:tte*.

⁹ V zgornjesavinjskem zadrečnem govoru te diferenciacije ne poznajo: *b'lo:dŋt b'lo:dŋm*, '*ce:pŋt'ce:pŋm*, '*dá:vŋt* '*dá:vŋm*, '*gŋo:nŋt* '*gŋo:nŋm*.

¹⁰ Vzrok za to bi lahko bil v pomenskem razlikovanju med prid. in glag. oblikami, npr. *o'kusŋt* : *o'kusŋm*, *zas'lužŋ* : *s'lužŋm*.

b) Precej glag. tega tipa doživi kakovostno samoglasniško premeno: (-)'x_{yo}:dit (-)'x_o:d_ŋ, (-)'l_{yo}:mt (-)'l_o:mim, (-)'m_{yo}:lt (-)'m_o:l_ŋ, (-)'n_{yo}:st (-)'n_o:s_ŋ, (-)'p_{yo}:st (-)'p_o:s_ŋ, (-)'s_{kuo}:čt (-)'s_ko:č_ŋ, (-)'t_{yo}:čt (-)'t_o:č_ŋ, (-)'v_{yo}:lt (-)'v_o:l_ŋ, (-)'ž_{je}:nt (se) (-)'ž_e:nim (se). Glag. *lomiti* pozna poleg nedol. (z)'l_{yo}:mt (NeprA4) tudi obliko (z)'la:mat (NeprA1); oblike del. -l so (z)'la:mu (z)'la:mala (z)'la:mal, del. -n pa z'la:man.

c) Nekaj glag. (označenih z °), ki so prešli v ta tip po umiku naglasa v nedol., je v del. -l ž. sp. ed. (večinoma pa tudi v m. sp. mn.) ohranila staro naglasno mesto (npr. x_o'dila, vo'zila; x_o'dil, vo'zil itd.),¹¹ zato jih uvrščam v posebni premečni tip Pr(c)A4. Vendar pa se med mlajšimi govorniki vedno bolj uveljavljajo umično naglašene oblike ('x_o:dla 'x_o:d_ŋ, 'n_o:sla 'n_o:s_ŋ ipd.),¹² analogične po sed. oblikah. Glede na to jih upoštevam tudi v tipu NeprA4. Na težnjo po prevladi nepremičnega tipa kažejo podobni glag., prevzeti iz knjižnega jezika (*nas't_o:pu nas't_o:pla nas't_o:p_ŋ*).

č) *l* je pri del. -l m. sp. ed. skupaj s samoglasnikom pred seboj prešel v -u (< -il): 'x_{yo}:du. Ker pri del. -l ž. sp. ed. *i*-jevska pripona onemi ('kupla), pride pri del., katerih sed. osnova se končuje na -l, do podvajanja tega soglasnika ('tulla). Glag., ki imajo v nedol. končnico -a:ūt < -ávit_i, v sed. pa -m (*zd'ra:ūt zd'ra:um*), imajo v del. -l m. sp. mn. namesto končnice -l končnico -l (*zd'ra:ul*). Posebni so del. -l glag. *misliti*: 'mislu, 'mislala' misnala, 'mislal' misnal; verjetno so te oblike nastale po analogiji glag. iz NeprA5.

d) Drugi glag. tega tipa imajo premene končnega korenskega soglasnika v del. -n. *p, b, f, l, m, v*, ki dajo v knjižnem jeziku *plj, blj, flj, lj, mlj* in *vlj*, preidejo v govoru zaradi otrditve *l > l* v *pl, bl, fl, l, ml* in *vl* (npr. 'cé:pt – 'cé:plen, p_o'b_e:lt – p_o'b_e:len, p_o'g_{ra}:pt – p_o'g_{ra}:blen, nas'ta:ūt – nas'ta:ulen), *ń* pa preide v *j* (*x'ra:nt – x'ra:jen* 'spravljen'). Kot v knjižnem jeziku pa imamo premene *r > rj* (*s'kurt – s'kurjen*), *s > š* (*o'b_e:st se – o'b_e:šen*), *z > ž* (*po'vejst/po'v_o:jst – po'v_o:žen*).

1.1.1.5 Glagoli na -(n)iti-(n)em – *dvígniti dvígnem* – tip NeprA5

nedol. = nam. (dov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
	<i>uz'dígnem</i>	<i>uz'dígn_ŋ</i>	<i>uz'dígnu</i>	<i>uz'dígnen</i>
<i>uz'dígnat</i>	<i>uz'dígnema</i>	<i>uz'dígn_ŋte</i>	<i>uz'dígn_ŋla</i>	<i>uz'dígn_ŋena</i>

Naglasni tip NeprA5 predstavljajo glag., ki imajo v knjižnem jeziku nedol. pripono -ni-, v narečju pa reducirano pripono -n- (v položaju pred samoglasnikom, npr. *po'rint*) oz. -ŋ- (v položaju pred soglasnikom, npr. 'b_ərc_ŋt), pogosta pa je tudi pripona -na-

¹¹ V. Kralj (1962) ima zapisane samo oblike *no'sila no'sil*. Obliko *nu'sila* ima tudi Motnik.

¹² Obliko z naglasom na osnovi imajo srednještajerski govorniki: 'x_o:dla 'x_o:d_ŋ (Gaberje), 'x_o:dla (Vojnik) in zgornejasavinjski govorniki: 'x_o:dla (Zadrečka dolina), od srednjelasavinjskih pa Prebold: 'x_o:dla.

(npr. *uz'dignat*).¹³ Pri vseh glag. tega tipa sta v rabi obe glag. priponi nedoločnika. Zapisala sem le tisto, ki je bolj pogosta oz. običajnejša. Po tem vzorcu gredo: *'bærcþt 'bærcnem, 'butþt 'butnem, 'cukþt 'cuknem, do'tekþt do'teknem, (-)'dærgnat (-)'dærgnem, (-)'færkþt (-)'færknem, -'gærnat -'gærnem, (-)'ma:xþt (-)'ma:xnem, (-)'migþt (-)'mignem, 'na:gþt 'na:gnem, (-)'o'bærnat (-)'o'bærnem, o'dexþt o'dexnem, 'o:fnaþt 'o:fnem* 'odpre-ti', (-)'pixþt, (-)'pixnem, (-)'piknat (-)'piknem 'pičiti', *'pò:kþt 'pò:knem* 'počiti', *pok'lè:knat pok'lè:knem, (-)'rint (-)'rinem, -'meknat -'meknem, s'po:unat (se) s'po:unem (se)* 'spomniti (se)', *s'þuknat s'þuknem, -'tè:gnaþt -'tè:gnem, (-)'tisþt (-)'tisenem, u'ga:sþt u'ga:snem, u'þipnat u'þipnem* 'uščipniti', *-'tekþt -'teknem, u'tixþt u'tixnem, (-)'tò:nat (-)'tò:nem, (-)'uz'dignat (-)'uz'dignem, (-)'værnat (-)'værnem, -'gint -'ginem, -'mærznaþt -'mærznem* idr.

a) Vel. oblike imajo samo reducirano pripono *-n-* oz. *-þ-*: *po'rin(te), uz'digþ(te)*, medtem ko imajo del. *-l* ž. sp. ed. in m. sp. mn. obe priponi: reducirano *-n-/-þ-* (*po'rin-la, uz'digþla*) in nereducirano *-na-* (*o'bærnala, 'piknala; o'bærnal, 'piknal*).¹⁴ Večina del. *-l* ž. sp. ed. ima mesto naglasa po sed. obliki (npr. *o'bærnem – o'bærnala*). Oblike z ohranjenim starim naglasnim mestom (*okre'nila, zakle'nila*) sem uvrstila v posebni premečni tip Pr(c)A4. Redki del. *-l* m. sp. ed. poznajo tudi kakovostno samoglasniško premeno (*u'tò:nat – u'tyo:nu*).

b) Glag. tega tipa doživijo premeno končnega korenskega soglasnika v trpnem del. *-n* (*ú* preide v *j*): *o'bærnat – o'bærjen, 'o:fnaþt – 'o:fjen, uz'dignat – uz'digjen*.

1.1.1.6 Glagoli na **-eti -im** – *videti vidim* – tip NeprA6

nedol. = nam.	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. <i>-l</i> (m. in ž. sp.)	del. <i>-n/-t</i> (m. in ž. sp.)
	<i>'vidþ</i> ¹³	(g)'le:j	<i>'vidu</i>	<i>'vidþ</i>
<i>'videt</i>	<i>'vidma</i>	(g)'le:jte	<i>'vidla</i>	<i>'vidna</i>

Temu tipu ustreza le glag. *'videt 'vidþ* z naslednjimi oblikami:

Zaradi osnove, ki se končuje na *d*, pride po izgubi glag. pripone *-i-* (ta se je obdržala le v 2. os. ed.) v sed. 2. in 3. os. dv. ter 2. os. mn. do prilikovanja po zvonečnosti: *'vitta 'vitte*. Glag. *videti* (NeprA6) ima vel. obliko (g)'le:j (kot glag. *gledati*). Take oblike vel. ima tudi večina atematskih glag. (gl. točke 2.2, 2.5 in 2.6).

¹³ Ta pripona je značilnejša za srednještajerske govore: *pu'te:gnaþt, vz'de:ignaþt* (Šmarje pri Jelšah); *'su:nat, uz'di:gnaþt* (Vojnik). Ostali srednjesavinjski govori (Motnik, Polzela, Prebold, Preserje in Vransko) poznajo le oblike z *-þt-* (*uz'digþt*), zgornjesavinjski zadrečki govor pa ima različne pripone: *-þt'-, -æn't'-* oz. *-æn't'-* (*'ba:rcæn't', 'but'þt', d'vigæn't'*).

¹⁴ Take oblike imajo srednještajerski govori: *po'te:gnaþt, s'ti:snal, u'ki:nal* (Gaberje); *'su:nal* (Vojnik).

¹⁵ Tu imamo *þ* kot pri glag. na **-iti -im** (NeprA4) v položaju za *d*; Polzela in Preserje imata *þ*: *'vidþ*.

1.1.1.7 Glagoli na *-iti -em – *kráđiti kráđem – tip NeprA8

nedol. = nam.	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
	<i>k'ra:dem</i>	<i>k'ra:t</i>	<i>k'ra:du</i>	<i>uk'ra:den</i>
<i>k'ra:dit</i>	<i>k'ra:dema</i>	<i>k'ra:tte</i>	<i>k'ra:dla</i>	<i>uk'ra:dena</i>

To skupino tvorijo glag., ki so prešli iz NeprC10 in NeprC13 zaradi nedol. oblike, nastale analogično po sed.:¹⁶

Popolnoma je prešel v nov tip na *-iti -em le glag. *do'pa:dit se do'pa:dem se* 'biti všeč', ker nima dvojnice *do'pa:st se*. Vsi ostali glag., ki gredo po tem tipu, imajo starejše dvojnice, npr. poleg *b'le:dit b'le:dem*, (-)'bʏo:dit (-)'bʏo:dem, (-)'g'ne:tit (-)'g'ne:tem, (-)'k'ra:dit (-)'k'ra:dem 'krasti', -'me:tit -'me:tem, (-)'na:jdit (-)'na:jdem, (-)'pa:dit (-)'pa:dem, (-)'p'rje:dit (-)'p'rje:dem, (-)'ra:stit (-)'ra:stem, 'rje:čit 'rje:čem tudi *b'le:st*, (-)'bʏo:st, (-)'g'ne:st, (-)'k'ra:st itd., zato jih uvrščam še v tip NeprC10 ali NeprC13.

1.1.2 Naglas je neposredno pred -ti in -m – naglasni tip NeprB

1.1.2.1 Glagoli na -áti -ám – *ravnáti ravnám* – tip NeprB1

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
	<i>raʏ'na:m</i>	<i>raʏ'na:j</i>	<i>raʏ'na:ʏ</i>		<i>zraʏ'na:n</i>
<i>raʏ'na:t</i>	<i>raʏ'na:ma</i>	<i>raʏ'na:jte</i>	<i>raʏ'na:la</i>	<i>zraʏ'na:t</i>	<i>zraʏ'na:na</i>

Tako še: (-)'baran'ta:t (-)'baran'ta:m, (-)'bez'la:t (-)'bez'la:m, (-)'da:t (-)'da:m, (-)'diʏ'ja:t (-)'diʏ'ja:m, (-)'ga'ra:t (-)'ga'ra:m, (-)'go'l'fa:t (-)'go'l'fa:m, (-)'jec'la:t (-)'jec'la:m, (-)'kon'ča:t (-)'kon'ča:m, *køš'ta:t køš'ta:* 'stati', (-)'koz'la:ʔ (-)'koz'la:m, (-)'kožu'xa:t (-)'kožu'xa:m, (-)'meč'ka:t (-)'meč'ka:m, (-)'mex'ča:t (-)'mex'ča:m, (-)'pac'ka:t (-)'pac'ka:m, (-)'se'sa:t (-)'se'sa:m, (-)'tep'ta:t (-)'tep'ta:m, *ve'la:t ve'la:m*, (-)'z'na:t (-)'z'na:m, (-)'žgeč'ka:ʔ (-)'žgeč'ka:m.

a) V to skupino sem uvrstila tudi glag. (označene z °), ki imajo v del. -l m. sp. ed. redkejšo dvojnico z naglasom na osnovi: *koz'la:ʏ/'kʏo:zlu*, *žgeč'ka:ʏ/'žg'e:čku*.¹⁷

¹⁶ Oblike, analogične po sed. osnovi, uporabljajo predvsem mlajši govorci. Poznajo jih tudi ostali srednjesavinjski in srednještajerski govorci: *b'rje:dit*, *p'lje:dit* (Preserje, Vransko); *'na:jdit* (Motnik, Vojnik); *k'ra:dit* (Gaberje).

¹⁷ Zgornjesavinjski zadrečki govor pozna samo oblike z naglasom na osnovi: *ba'rənto*, *'bež'lo*, *'deʏjo*, *'gá:lfo*, *'gá:rɔ* itd.

1.1.2.2 Glagoli na **-áti -ím** – *spáti spím* – tip NeprB2

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>s'pa:t</i>	<i>s'pim</i>	<i>s'pi</i>	<i>s'pa:u</i>	<i>zas'pa:t</i>	<i>zas'pa:n</i>
	<i>s'pima</i>	<i>s'píte</i>	<i>s'pa:la</i>		<i>zas'pa:na</i>

Tako še: *'ba:t se bo'jim se, dər'ža:t dər'žim, smé'ja:t se smé'jim se, s'ta:t sto'jim.*

a) Sem spadajo predvsem glag. z enozložno obliko v nedol.; večzložni imajo poleg dolge oblike nedoločnika večinoma tudi kratke, ki jih uporabljajo predvsem govorniki starejše generacije (npr. *be'ža:t/be:jžat be'žim*), zato so uvrščeni v preični naglasni tip Pr(a)2. Glag. *'ba:t se, smé'ja:t se* in *s'ta:t* imajo vel. končnice s končnim -j: *'bɔ:j se, s'me:j se, s'tɔ:j*. Izjema je glag. *s'pa:t*, ki ima vel. obliko *s'pi*.

1.1.2.3 Glagoli na **-áti -êm** – *žgáti žgêm* – tip NeprB3

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>ž'ga:t</i>	<i>ž'ge:m</i>	<i>ž'gi</i>	<i>ž'ga:u</i>	<i>zaž'ga:t</i>	<i>zaž'ga:n</i>
	<i>ž'ge:ma</i>	<i>ž'gíte</i>	<i>ž'ga:la</i>		<i>zaž'ga:na</i>

Tako še glag. *-t'ka:t -t'ke:m*.

1.1.2.4 Glagoli na **-éti -êm** – *odpéti odpnêm* – tip NeprB7

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>ot'pɛ:t</i>	<i>ot'ne:m</i>	<i>ot'ni</i>	<i>ot'pɛ:u</i>	<i>ot'pɛ:t</i>
	<i>ot'ne:ma</i>	<i>ot'níte</i>	<i>ot'pɛ:la</i>	<i>ot'pɛ:ta</i>

Tako še glag. na *-čɛ:t in -pɛ:t: za'čɛ:t zač'ne:m, za'pɛ:t zap'ne:m* itd.

1.1.2.5 Glagoli na **-éti -ém** – *sméti smém* – podtip NeprB7

Ta tip predstavlja samo glag. (*ne*) *smeti* z naslednjimi oblikami:

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
/	<i>s'mɛ:m</i>	/	<i>s'mɛ:u</i>	/
	<i>s'mɛ:ma</i>	/	<i>s'mɛ:la</i>	/

1.1.3 Naglas je neposredno pred *-ti* oz. *-či* in **ni** neposredno pred *-m* – tip NeprC

A) Samoglasnik pred *-ti*

1.1.3.1 Glagoli na **-éti -em** – štéti štêjem – tip NeprC7

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. <i>-l</i> (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. <i>-n/-t</i> (m. in ž. sp.)
š'tè:t	š'te:jem	š'te:j	š'tè:ȳ	preš'tè:t	preš'tè:t
	š'te:jema	š'te:jte	š'tè:la		preš'tè:ta

Glag. z različno osnovo v nedol. in sed. so še: (-)'g're:t (-)'g're:jem, -'jè:t -'ja:mem, (-)'k'le:t (-)'k'le:jem,¹⁸ (-)'p'e:t (-)'p'uo:jem,¹⁹ (-)'p'lè:t (-)'p'le:jem, (-)'u'zè:t (-)'u'za:mem.²⁰

a) Vel. se pri teh glag. precej razlikujejo: v ed. imajo naglašeni končaj *-e:j* (*g're:j*, *p'le:j*, *š'te:j*) ali *-ø* (< *i*): *u'je:m*, *u'zje:m*, *vər'je:m*. Posebnost je glag. *peti*, ki ima obliko vel. *'p'uo:j*, del. *-l'pè:ȳ*, ž. sp. ed. in m. sp. mn. pa *'p'uo:jala'p'uo:jal* (toda dov. *zà'pè:l*).

1.1.3.2 Glagoli na **-íti -(j)em** – ubíti ubíjem – tip NeprC8

nedol. = nam. (dov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. <i>-l</i> (m. in ž. sp.)	nedol. (nedov.)	del. <i>-n/-t</i> (m. in ž. sp.)
u'bit	u'bijem	u'bi(j) ²¹	u'biȳ	u'bijat	u'bit
	u'bijema	u'bite	u'bila		u'bíta

Po tem tipu gredo še: *'bit -'bijem*, *'lit -'lijem*, *'k'rit -'k'rijem*, *'mit -'mijem*, (-)'pit (-)'píjem, *-po'čit se -po'čijem se*, *'šit -'šijem*, (-)'pít (-)'píjem, *'vit -'vijem*.

1.1.3.3 Glagoli na **-úti -(j)em** – obúti obújem – tip NeprC9

nedol. = nam. (dov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. <i>-l</i> (m. in ž. sp.)	nedol. (nedov.)	del. <i>-n/-t</i> (m. in ž. sp.)
o'but	o'bujem	o'buȳ	o'bu	o'buvat	o'but
	o'bujema	o'bujte	o'bula		o'buta

Po tem tipu gredo še: (-)'čut (-)'čujem 'slišati', *'sut -'sujem*, *se'zut se'zujem*.

¹⁸ Ta oblika izvira iz nedol. Poznajo jo tudi v Vojniku, medtem ko imajo ostali srednještajerski govori (Šmarje pri Jelšah, Žusem) in srednjesavinjski govori (Motnik, Vranksko) obliko *'ko:ȳmem*, zgornjesavinjski (Spodnje Kraše) pa *'ko:nem*.

¹⁹ V. Kralj (1961) ima zapisani le obliki *'p'uo:ȳjat'p'uo:ȳjam*.

²⁰ Nekateri sed. oblike imajo še dvojnico, analogično po nedol. (*u'ze:mem*), ki je značilna tudi za srednještajersko narečje. V. Kralj (1962) ima zapisani obe obliki: *u'za:mem* in *u'zje:mem*.

²¹ V vel. pogosto pride do asimilacije skupine *ij > i*, npr. *po'pi*, *zà'li*.

B) Soglasnik pred -ti

1.1.3.4 Glagoli na **-áSti** – *pásti pásem* – tip NeprC10

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
'pa:st	'pa:sem	'pa:s	'pa:su	na'pa:st	na'pa:sen
	'pa:sema	'pa:ste	'pa:sla		na'pa:sena

Po tipu NeprC10 gredo še: (-)'k'ra:st (-)'k'ra:dem 'krasti', (-)'na:jt (-)'na:jdem,²²
 (-)'pa:st (-)'pa:ra:dem, (-)'ra:st (-)'ra:stem.

a) Večina teh nedol. pozna tudi dvojnice, ki so nastale analogično po sed.: (-)'k'ra:dit,
 (-)'na:jdit, (-)'pa:dit, (-)'ra:stit). Te so novejšega izvora in jih uvrščam v tip NeprA8.²³
 Glag. najiti ima lahko sed. osnovo tudi v del. -l: 'na:jdu 'na:jdla 'na:jdj.

b) Pri glag., ki se jim osnova končuje na *d* ali *t*, pride v vel. 2. os. dv. in mn. po izgubi glag. pripone *-i-* do prilikovanja po zvonečnosti (npr. *k'ra:tta k'ra:tte*). V del. -l m. sp. ed. je *l* skupaj s samoglasnikom pred seboj prešel v *-u* (< *-el*): *k'ra:du*. V del. -l za ž. sp. ed. in m. sp. mn. sta skupini *-dl-* in *-tl-* ohranjeni: *k'ra:dla k'ra:dj*, 'ra:stla 'ra:stj.²⁴ Pri del. -n se je skupina *šč* asimilirala v *š*, npr. *pu'ra:šen* 'poraščen'.

1.1.3.5 Glagoli na **-iSti** – *striči strižem* – tip NeprC11

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
st'rišt ²⁵	st'rižem	st'riš	st'rigu	ust'rišt	ost'rižen
	st'rižema	st'rište	st'rigla		ost'rižena

V tip NeprC11 spada še glag. (-)'g'rist (-)'g'rizem, ki v del. -n doživi premeno končnega korenkega soglasnika *z* > *ž*: *poğ'rižen*.

1.1.3.6 Glagoli na **-éSti** ali **-óSti** – *vréči vržem, tólči tólčem* – tip NeprC12

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
u'rè:čt ²⁶	'vəržem	'vərš	'vərgu	zau'rè:čt	za'vəržen
	'vəržema	'vəršte	'vərgla		za'vəržena

²² Starejši govorci govorijo še 'nejt 'ne:jdem 'ne:jdu itd.; tako tudi V. Kralj (1962).

²³ Zgornjesavinjski zadrečki govor pozna npr. samo obliko *k'ra:st*.

²⁴ Sklop *tl/dl* pa se v srednještajerskih govorih ni ohranil: *k'rā:la, p're:la, pu'miē:la* (Šmarje pri Jelšah); 'je:la (Žusem).

²⁵ V. Kralj (1961) ima zapisano obliko *st'ričt*, ki je izpričana tudi za zgornjesavinjski zadrečki govor (*ust'račt*).

²⁶ Mlajša generacija uporablja obliko 'vəršt, analogično po sed.; 'va:ršt imajo tudi v zgornjesavinjskem (Zadrečka dolina) in srednještajerskem narečju (Šmarje pri Jelšah).

Po tipu NeprC12 gredo še: (-)'lè:čt (-)'lè:žem, (-)'le:jst (-)'le:jzem, (-)'mø:ust (-)'mø:uzem, (-)øb'le:jčt (-)øb'le:jčem, (-)'sè:st (-)'sè:dem, s'le:jčt s'le:jčem 'sleči', (-)st'ré:št²⁷ (-)st'ré:žem, (-)'tø:učt (-)'tø:učem, (-)'rè:st (-)'rè:sem, (-)ŭ'le:jčt (-)ŭ'le:jčem 'vleči', (-)'zè:pst (-)'zè:be.

a) Vel. oblik kot npr. *strezi, vleci* govor ne pozna; analogično po sed. so nastale oblike *s'le:č se, st're:š, ŭ'le:jč, vørš*. Pri del. oblikah m. sp. ed. je *l* skupaj s samoglasnikom pred seboj prešel v *-u* (< *-el*): *vørgu*. Poznajo premeno *č > k/g*: *'lè:čt ŭ'lè:gu, øb'le:jčt øb'le:jku, st'ré:št st'ré:gu, 'tø:učt 'tø:uku, ŭ'le:jčt ŭ'le:jku* 'vleči', *ŭ'rè:čt vø:rgu* (gl. še NeprC13). Posebne so nekatere oblike del. *-l* in *-n* s prehodnim *j*: *øb'le:jku øb'le:jkla øb'le:jčen, ŭ'le:jku ŭ'le:jkla* itd.

1.1.3.7 Glagoli na **-êSti** ali **-ôSti** – *nêsti nêsem, bôsti bôdem* – tip NeprC13

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. <i>-l</i> (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. <i>-n/-t</i> (m. in ž. sp.)
	<i>'nje:sem</i>	<i>'nje:s</i>	<i>'né:su</i>		<i>pør'nje:šen</i>
<i>'nje:st</i>	<i>'nje:sema</i>	<i>'nje:ste</i>	<i>'nje:sla</i>	<i>pør'nje:st</i>	<i>pør'nje:šena</i>

Po tem tipu gredo še: *b'le:st b'le:dem, (-)'bũo:st (-)'bũo:dem, (-)g'ne:st (-)g'ne:tem, -'me:st -'me:tem, (-)'pje:čt (-)'pje:čem* 'peči', *(-)'p'le:st (-)'p'le:tem* 'plest', *(-)'p'rje:st (-)'p'rje:dem, 'rje:čt 'rje:čem, (-)'tje:čt (-)'tje:če* 'teči (samo za tekočine)', *(-)'te:pst (-)'te:pem*.

a) Tudi v tej skupini obstajajo nedol. dvojnice (npr. *b'le:dit, (-)'bũo:dit*), ki so nastale analogično po sed. Te so značilne predvsem za mlajše govorce in jih zato uvrščam v NeprA8.²⁸ Nedov. teh glag. so npr. *na'ta:kat, pre'na:šat, pø'mø:tat* in so uvrščeni v tip NeprA1.

b) Nekateri od teh glag. imajo v vel. oblike, analogično po sed. (npr. *'pje:č, 'rje:č*). Ker se glag. osnova konča na *d* ali *t*, pride v vel. do podvajanja soglasnika *t* v 2. os. dv. in mn. (npr. *'bũo:tta 'bũo:tte, g'ne:tta g'ne:tte*). Pri del. m. sp. ed. je *l* skupaj s samoglasnikom pred seboj prešel v *-u* (< *-el*): *'né:su*. Skupini *-dl-* in *-tl-* sta ohranjeni v del. *-l* za ž. sp. ed. in m. sp. mn.: *'bũo:dla 'bũo:dļ, p'le:tla p'le:tļ*. Glag. doživijo premeno *č > k/g*: *'pje:čt 'pè:ku, 'rje:čt 'rè:ku, 'tje:čt 'tè:ku* (gl. še NeprC12). Ti del. poznajo tudi kakovostno samoglasniško premeno: *'né:su 'nje:sla, 'pè:ku 'pje:kla, 'rè:ku 'rje:kla, 'tè:ku 'tje:kla*. Do umika naglasa (in ne podaljšave) je prišlo tudi v nekaterih del. *-n* m. sp. ed., npr. *'pje:čen, pør'nje:šen, sp'rje:den*.

²⁷ V. Kralj (1961) ima zapisano obliko *st'ré:čt*.

²⁸ V zgornjesavinjskem zadrečnem govoru ni dvojnic, analogičnih po sed.; imajo le *b'lje:st', 'bũo:st', b'rje:st', g'nje:st'*. Tudi V. Kralj (1962) ima za Ložnico zapisane le oblike kot *p'rje:st* itd.

1.1.4 Naglas ni neposredno pred -ti in je neposredno pred -m – tip NeprČ

1.1.4.1 Glagoli na -ati -ém – *povedati povém* – tip NeprČ3

nedol. = nam. (dov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>po'vé:dat/</i>	<i>po'vé:m</i>	<i>po've:j</i> ³⁰	<i>po'vé:du</i>	<i>po'vé:dan</i>
<i>po'vé:det</i> ²⁹	<i>po'vé:ma</i>	<i>po've:jte</i>	<i>po'vé:dla</i>	<i>po'vé:dana</i>

Po navedenem vzorcu gredo še ostale izpeljanke glag. *povedati*: *napo'vé:dat na-po'vé:m, otpo'vé:dat otpo'vé:m, spo'vé:dat (se) spo'vé:m (se)*.

1.1.4.2 Glagoli na -eti -ém – *védeti véém* – tip NeprČ7

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>'vé:det</i>	<i>'vé:m</i>	<i>'ve:j*</i>	<i>'vé:du</i>	<i>z'vé:det</i>	<i>za'vé:den</i>
	<i>'vé:ma</i>	<i>'ve:jte*</i>	<i>'vé:dla</i>		<i>za'vé:dna</i>

Od predhodnega vzorca se navedeni razlikuje le po končnici v nedol. oz. nam. Oblike vel. so označene z *, ker se večinoma ne uporabljajo; vel. se ponavadi tvori s pomočjo naklonskih glag.: *'mɔ:rš'vé:det, je t're:ba'vé:det* ipd.

1.2 Glagoli z naglasom na različnih zlogih (naglasni tip Pr)

1.2.1 Naglas na različnih zlogih v samem nedoločniku – tip Pr(a)

V govoru se je naglas že toliko ustalil, da naglasnih dvojnic za nedol. oblike ne poznajo več, zato se večina teh glag. uvršča v različne tipe skupine NeprA. Pojavljajo pa se nove po narečnem naglasnem umiku ali zaradi konkuriranja kratke in dolge oblike nedoločnika.

1.2.1.1 Glagoli na -ati in/tudi -áti -am – *zídati/zidáti zídám* – tip Pr(a)1

Prešli so v tip NeprA1: (-)'zidat (-)'zidam.

1.2.1.2 Glagoli na -ati in -áti -ím – *bežáti/bežati bežím* – tip Pr(a)2

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)
<i>be'ža:t/</i>	<i>be'žim</i>	<i>'be:jš</i>	<i>'be:jžu</i>	<i>zbe'ža:t/</i>
<i>'be:jžat</i>	<i>be'žima</i>	<i>'be:jšte</i>	<i>be'ža:la</i>	<i>z'be:jžat</i>

²⁹ Morda imamo tu začetek analogije z glag. *védeti véém* (NeprČ7).

³⁰ Take oblike vel. ima tudi večina atematskih glag. (gl. 2.2, 2.5, 2.6).

Zaradi dolge (*be'ža:t*) in kratke (*'be:jžat*) oblike nedol. so v premičnem naglasnem tipu naslednji glag. iz NeprB2: (-)be'ža:t/(-)'be:jžat (-)be'žim, kle'ča:t/k'lje:čat kle'čim, (-)le'ža:t/(-)'lje:žat (-)le'žim, (-)re'ža:t (*se*)/ (-)'rje:žat (*se*) (-)re'žim (*se*), ti'ša:t/ti'šat ti'šim.³¹

a) Tudi nekateri del. -l (zlasti m. sp. ed., včasih tudi mn.) imajo naglas na osnovi: 'be:jžu 'be:jžala 'be:jžal, k'lje:ču (toda kle'ča:la kle'ča:l), 'lje:žu (toda le'ža:la le'ža:l), 'tišu 'tišal (toda ti'šala) ipd.

1.2.1.3 Glagoli na -ati in tudi -áti -em – *vézati/vezáti véžem* – tip Pr(a)3

Prešli so v NeprA3: 'vé:zat 'vé:žem; sem se uvrščajo tisti glagoli, ki imajo poleg oblike z dolgim nedoločnikom in zato naglasom na priponi tudi starejšo dvojnico s kratko obliko nedoločnika in zato naglasom na osnovi: (-)čé'sa:t/(-)'čje:sat (-)'čje:šem, (-)ko'pa:t/(-)'kjo:pat³² (-)'ko:plem 'kopáti', (-)me'ta:t/(-)'mje:tat (-)'mje:čem, (-)pe'la:t (-)'pje:lat (-)'pje:lem, (-)poš'la:t/(-)'pjo:slat (-)'pjo:šlem.³³

a) Tudi posamezni del. -l m. sp. ed. imajo naglas na osnovi: 'pje:lu (redkeje tudi pe'la:u; toda pe'la:la pe'la:l), 'po:slu (tudi poš'la:u; toda poš'la:la poš'la:l). Nekateri od teh glag. poznajo tudi kakovostno samoglasniško premeno: 'kjo:pat 'kó:plem, 'pje:lat 'pje:lem.

1.2.1.4 Glagoli na -iti in -íti -im – *brániti/braníti bránim* – tip Pr(a)4

Prešli so v NeprA4: b'ra:nt b'ra:nim.

1.2.1.5 Glagoli na -iti in -íti -em – *umákniiti/umakníti umáknem* – tip Pr(a)5

Prešli so v NeprA5: u'ma:kpt u'ma:knem.

1.2.1.6 Glagoli na -eti in -éti -im – *bedéti/bêdeti bedím* – tip Pr(a)6

Temu tipu ustreza le glag. *be'dé:t/'bje:det be'dim*, ki ima poleg oblike z dolgim nedoločnikom (in naglasom na priponi) tudi starejšo dvojnico s kratko obliko nedoločnika (in naglasom na osnovi).³⁴

1.2.1.7 Glagoli na -sti in tudi stí – *cvésti* – tip Pr(a)13

Prešli so v Pr(č)B6: cvé'té:t cvé'ti.

³¹ Oblike z naglasom na osnovi so starejše; oblike z naglasom na priponi so nastale kasneje, verjetno po analogiji z ostalimi glagoli z naglašeni glag. priponami. Umično naglašene nedol. oblike poznajo še nekateri srednjesavinjski govori, npr. Preseerje: 'lea:žat; zgornjesavinjsko narečje: 'be:jžat, 'da:ržat, k'lje:čat (Zadrecška dolina); srednještajersko narečje pa ne: le'žâ:t (Šmarje pri Jelšah).

³² Obliko s kratkim nedoločnikom pozna tudi zgornjesavinjsko narečje (Zadrecška dolina: s'kjo:pat, za'kjo:po).

³³ Kratke oblike nedoločnika so starejše; V. Kralj (1961) ima zapisano le obliko 'čje:sat. Takšne oblike ima tudi zgornjesavinjsko narečje: 'čje:sat, 'pjo:s'lat (Spodnje Kraše) in deloma tudi srednještajersko 'čje:sat, toda le pe'lâ:t, ko'pâ:t (Šmarje pri Jelšah).

³⁴ Obliko z naglasom na osnovi ima tudi zgornjesavinjski zadrecški govor: 'bje:det.

1.2.2 Naglas na različnih zlogih nedoločnika in sedanjika – tip Pr(b)

1.2.2.1 Glagoli na **-áti -em** – *bráti bérem* – tip Pr(b)C3

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>b'ra:t</i>	<i>'be:rem</i>	<i>'be:r</i>	<i>b'ra:ɥ</i>	<i>preb'ra:t</i>	<i>b'ra:n</i>
	<i>'be:rema</i>	<i>'be:rte</i>	<i>b'ra:la</i>		<i>b'ra:na</i>

Po tem tipu gredo še: (-)'b'ra:t (-)'be:rem, (-)g'na:t (-)'žje:nem, jé'ma:t 'je:mlem, (-)k'la:t (-)'kɔ:lem, (-)ɔ'ra:t (-)'o:rjem 'orati', (-)p'ra:t (-)'pe:rem, (-)s'ra:t (ga) (-)'sé:rjem (ga), (-)s'ta:t (-)'s'ta:nem ipd.

1.2.2.2 Glagoli na **-áti -(j)em** – *kupováti kupújem* – podtip Pr(b)C3

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>kup'va:t</i>	<i>ku'pujem</i>	<i>ku'puj</i>	<i>ku'povu</i>	'kupt	<i>kup'lje:n</i>
	<i>ku'pujema</i>	<i>ku'pujte</i>	<i>kup'va:la</i>		<i>kup'lje:na</i>

Po tem tipu gre večina nedov. glag.: (-)del'va:t (-)de'lujem, (-)ko'va:t (-)'kujem, (-)kuš'va:t (-)ku'šujem 'poljubljati', nadleg'va:t nadle'gujem, obrek'va:t obre'kujem, obisk'va:t obis'kujem, (-)reš'va:t (-)re'šujem, spraš'va:t spra'šujem, stan'va:t sta'nujem, (-)svet'va:t (-)sve'tujem, -mərz'va:t -mər'zujem.

a) Nedol. lahko imajo tudi naglasne dvojnice: (-)obrač'va:t/(-)obra'čovat (-)obra'čujem, (-)plač'va:t/(-)pla'čovat (-)pla'čujem, raskaz'va:t/raska'zovat raska'zujem, šen'k'va:t/šen'ka:vat šen'kujem, uzdig'va:t/uzdi'govat uzdi'gujem, zmiš'le'va:t/zmiš'lovat zmiš'lujem.³⁵ Posebni so del. -l nedov. glag., ki imajo dvojnice z umičnim naglasom (analogično po sed.): *ku'povu*, *plá'čovu*, *sta'novu*, *sve'tovu*; *ku'poval*, *plá'čoval* (poleg običajnejših oblik z naglašeni in podaljšanimi končaji: *plač'va:ɥ* *plač'va:l*).

b) Glag. (-)sejáti in (-)sijáti sta sovpadla v nedol. in del. oblikah: (-)s'ja:t – (-)s'ja:t, je s'ja:l – so s'ja:l, v sed. pa je razlikovanje ohranjeno: 'se:jem – 'sije.

1.2.2.3 Glagoli na **-íti -im** – *točíti točím* – tip Pr(b)C4

Zaradi naglasa na osnovi nedoločnika so ti glag. prešli v NeprA4: 'tuo:čt 'tó:čŋ.

1.2.2.4 Glagoli na **-íti -em** – *obrníti obrñem* – tip Pr(b)C5

Zaradi naglasa na osnovi nedoločnika so ti glag. v NeprA5: o'bərnat o'bərnem.

³⁵ Umično naglašene oblike poznajo tudi srednještajerska narečje: *premiš'lá:vat*, *zmar'zá:vat* (Šmarje pri Jelšah).

1.2.2.5 Glagoli na **-éti -em** – *mléti méljem* – tip Pr(b)C7

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>m'lé:t</i>	<i>'mè:lem/m'le:jem</i>	<i>'mjē:l</i>	<i>m'lé:ȳ</i>	<i>zm'lé:t</i>	<i>zml'je:n</i>
	<i>'mè:lema/m'le:jema</i>	<i>'mjē:lte</i>	<i>m'lé:la</i>		<i>zml'je:na</i>

Po tem vzorcu gredo še: (-)'d'rē:t (se) (-)'de:rem (se), pər'jē:t p'rimem. Sem bi lahko prišteli tudi glagola *pod'rē:t po'de:rem*, (-)'t'rē:t (-)'te:rem, vendar ju zaradi pogostejše sed. dvojnice *pod're:m, t're:m* uvrščam v Pr(c)B7.

a) Vel. oblike glag. *dreti* so 'de:r 'de:rte itd., pri glag. *prijeti* pa v 1. os. dv. vel. pride do podvajanja soglasnika *m*: p'rimma. Del. -l ima oblike 'dər'u 'dər'la 'dər'j, p'rimu (tudi pər'jē:ȳ; toda samo pər'jē:la pər'jē:l).

1.2.2.6 Glagoli na ***-iti -im** – tip Pr(b)Č4

Ta tip predstavlja samo glag. *govoriti* z naslednjimi oblikami:

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>gø'vuo:rt</i>	<i>gøvø'rim</i>	<i>gø'vo:r</i>	<i>gø'vo:ru</i>	<i>øgøvø'rit</i>	<i>zøvø'vø:rŋ</i>
	<i>gøvø'rīma</i>	<i>gø'vo:rte</i>	<i>gøvø'rīla</i>		<i>zøvø'vø:rna</i>

1.2.3 Naglas na **istih** zlogih nedoločnika in sedanjika, toda na **različnih** v del. oblikah – tip Pr(c)

1.2.3.1 Glagoli na ***-ati -em** – **lágati lážem* – tip Pr(c)A3

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>'lje:gat</i> ³⁶	<i>'la:žem</i>	<i>'la:š</i>	<i>'lje:gu</i>	<i>z'lje:gat</i>	<i>zla'ga:n</i>
	<i>'la:žema</i>	<i>'la:šta</i>	<i>le'ga:la</i>		<i>zla'ga:na</i>

V ta tip se uvrščajo glag., ki so prišli iz tipa Pr(b)C3 po umiku naglasa v nedoločniku: (-)'lje:gat (< ləgät) (-)'la:žem, (-)'tje:sat (< tesät) (-)'tē:šem in del. -l m-sp.: 'lje:gu (< ləgäü), del. -l ž. sp. ed. in m. sp. mn. pa so ohranili staro naglasno mesto: le'ga:la le'ga:l, te'sa:la te'sa:l. Glag. poznata tudi kakovostno samoglasniško premeno: 'lje:gat 'la:žem, 'tje:sat 'tē:šem.

³⁶ Tako naglašene oblike uporabljajo v srednještajerskih govorih: 'lje:gat 'lje:gu (Vojnik), medtem ko imajo ostali srednjesavinjski govori (Motnik, Prebold, Polzela in Vransko) oblike *la'ga:t la'ga:ȳ*, ki jih slišimo tudi pri mlajših govorcih ložniškega govora.

1.2.3.2 Glagoli na **-iti -im** – *lōmiti lōmim – tip Pr(c)A4

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
'nʉo:st	'nô:sʃ	'nʉo:s	'nʉo:su	pɔ'nʉo:st	'nô:ʃen
	'nô:sma	'nʉo:ste	no'sila		'nô:ʃena

Skupina glag., ki se pregibajo po navedenem vzorcu, je v poseben tip uvrščena zaradi drugačnega naglasnega mesta v del. -l ž. sp. ed. in večinoma tudi m. sp. mn. (*go'nila, xo'dila, mo'lila, nal'žila, no'sila, ož'e'nila, pro'sila, sko'čila, vo'zila, zlo'mila*); samo v tem se razlikuje od tipa NeprA4. Medtem ko starejša generacija uporablja le oblike *no'sila no'sil*, mlajši vse bolj uporabljajo po sed. analogične dvojnice *'nʉo:sla 'nʉo:sʃ*, zato so ti glag. lahko uvrščeni tudi v NeprA4. Glagola (-)k're:nt (-)k're:nem in -k'lē:nt -k'lē:nem bi sodila v NeprA5, če ne bi imela del. oblik kot *okre'nila, zakle'nila*.

a) V del. -l m. sp. ed. je *l* skupaj s samoglasnikom pred seboj prešel v -u (< -il): *'nʉo:su*. Glag. *zakleniti* doživi tudi kakovostno samoglasniško premeno: *zak'lē:nt zak'lje:nu* in premeno končnega korenskega soglasnika v trpnem del. -n (*ú > j*): *zak'lē:nt zak'le:jen*.

1.2.3.3 Glagoli na **-éti -êm** – *zapréti zaprêm* – tip Pr(c)B7

nedol. = nam. (dov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
zap'rè:t ³⁷	zap're:m	zap'ri	za'pəru	za'pərt
	zap're:ma	zap'rite	za'pərla	za'pərtə

V to skupino (končna kračina v sed. ed. se je podaljšala) spadajo glag., ki se jim osnova končuje na *r*: *otp'rè:t otp're:m, pod'rè:tʰ pod're:m, (-)t'rè:tʰ (-)t're:m, zap'rè:t zap're:m, (-)um'rè:t (-)um're:m*,³⁸ *(-)ž'rè:tʰ (-)ž're:m*.

a) Glag., označeni z °, imajo v sed. redkejšo dvojnico z umičnim naglasom, analogično po glag. na **-éti -em** – *mléti méljem* (tip Pr(b)C7): *po'de:rem, 'te:rem, 'že:rem*.

b) Tudi v vel. obstajajo umično naglašene dvojnice (*otp'ri* in *'o:tpər*). Del. -l ima oblike *otp'rè:t o'tpəru, pod'rè:t po'dəru, t'rè:t 'təru, um'rè:t u'məru, zap'rè:t za'pəru, ž'rè:t 'žəru*.

³⁷ Med starejšimi se pogosto sliši tudi prevzeti glagol *'o:fnat* (NeprA5). V Zadrecki dolini imajo umično naglašeno obliko *'za:prt*.

³⁸ V. Kralj (1962) ima zapisano obliko *um'rè:t u'mərjem* (Pr(b)C7), ki jo danes uporabljajo le še starejši govorniki.

1.2.4 Naglas na *istih* zlogih nedoločnika in sedanjika, toda na *različnih* v vel. oblikah – tip Pr(č)

1.2.4.1 Glagoli na *-iti -im* – *loviti lovím* – tip Pr(č)B4

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. <i>-l</i> (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. <i>-n/-t</i> (m. in ž. sp.)
<i>lo'vit</i>	<i>lo'vim</i>	<i>'lo:u</i>	<i>lo'viu'lo:vu</i> ³⁹	<i>nalo'vit</i>	<i>ulo'u'le:n</i>
	<i>lo'vima</i>	<i>'lo:ute</i>	<i>lo'vila</i>		<i>ulo'u'le:na</i>

Tako še: (-)bu'dit (se) (-)bu'dim (se), (-)da'nit se (-)da'ni se, (-)de'lit (-)de'lim, (-)dō'bit (-)dō'bim, (-)du'šit (se) (-)du'šim (se), (-)fa'lit (-)fa'lim 1. '-manjkati', 2. 'zgrešiti', (-)ga'sit (-)ga'sim, (-)gno'jit (-)gno'jim, (-)gra'dit (-)gra'dim, (-)gu'bit (-)gu'bim, (-)xla'dit (-)xla'dim, (-)je'zit (se) (-)je'zim (se), (-)kō'sit (-)kō'sim 'kositi', (-)nar'dit (-)nar'dim, (-)po'dit (-)po'dim, (-)re'dit (se) (-)re'dim (se), (-)ro'dit (se) (-)ro'dim (se), ro'sit ro'si, (-)sa'dit (-)sa'dim, (-)se'lit (-)se'lim, sne'žit sne'ži, (-)s'tit (-)s'tim 'pustiti', -stre'lit -stre'lim, (-)su'šit (-)su'šim, (-)u'čit (se) (-)u'čim (se), (-)vese'lit se (-)vese'lim se, (-)zvo'nit (-)zvo'nim.

a) Vel. oblike imajo naglas vedno na osnovi, npr. *'lo:u*, *po'z'vuo:n*, *z'bud se*. V nekaterih del. *-l* za m. sp. ed. imamo poleg naglašene končnice *-iu*, ki je značilna predvsem za nedovršne glagole (*bu'diu*, *ko'siu*, *sa'diu*, *su'šiu*) tudi nenaglašeno *-u* (< *-il*), ki je pogostejša pri dovršnih glagolih (*'dō:bu'dubu*, *po'kō:su*, *z'budu*, *z'gubu*),⁴⁰ največ pa je dvojnic (*na'rē:du/nar'diu*, *'pustu/s'tiu* 'pustil', *'ro:du/ro'diu*). Umično naglašene oblike so značilne zlasti za mlajše govorce, pri katerih je opaziti posplošitev umičnega naglasa tudi pri oblikah za ž. sp. ed. in m. sp. mn.: *na'rē:dla*, *'pustla*, *z'budla*; *na'rē:dļ* itd., medtem ko so pri starejših pogostejše oblike kot *nar'dila*, *s'tila*, *zbu'dila*; *nar'dil* itd.⁴¹

b) Drugi glag. tega tipa imajo premene končnega korenskega soglasnika v del. *-n*. *p*, *b*, *f*, *l*, *m* in *v*, ki dajo v knjižnem jeziku *plj*, *blj*, *flj*, *lj*, *mlj* in *vlj*, v govoru zaradi otrditve *l > l* preidejo v *pl*, *bl*, *fl*, *l*, *ml* in *vl* (npr. *ustre'lit* – *ustre'le:n*, *zgu'bit* – *zgu'le:n*); kot v knjižnem jeziku pa imamo premene *s > š* (*po'kō'sit* *po'kō'se:n*); *d > j* (*zbu'dit* *zbu'je:n*). Nekateri del. *-n* imajo naglas na prvem zlogu, npr. *'kəršen*, *'rūo:jen* (toda *ro'je:na*). Posebna je oblika *na'rē:t* 'narejen'.⁴²

³⁹ Oblika z naglasom na osnovi je novejša; V. Kralj (1962) ima zapisano samo *lo'viu*.

⁴⁰ Pri tem gre verjetno za začetek analogije z glag. na *-iti -im* (NeprA4); tudi v Zadrecki dolini imajo naglasne dvojnice kot *'de:lu/dē'lijū*, *'dušu/dš'šijū*, *x'la:du/xla'dijū*.

⁴¹ V zgomjesavinjskem zadreckem govoru imajo samo oblike kot *bš'djla*, *dš'bjla*, *dš'šjla*.

⁴² Takšno obliko del. *-n* pozna tudi zgornjesavinjsko narečje: *na'rē:ta* (Zadrecka dolina) in srednještajersko narečje: *na're:tu* (Šmarje pri Jelšah), *na'rē:t* (Gaberje).

1.2.4.2 Glagoli na **-éti -ím – trpéti trpím** tip – Pr(č)B6

nedol. = nam. (nedov.)	sed. (1. ed., 1. dv.)	vel. (2. ed., 2. mn.)	del. -l (m. in ž. sp.)	nedol. (dov.)	del. -n/-t (m. in ž. sp.)
<i>tər'pɛ:t</i> ⁴³	<i>tər'pim</i>	<i>'tərp</i>	<i>tər'pɛ:ul'tərp</i> ⁴⁴	<i>potər'pɛ:t</i>	<i>stərp'ljɛ:n</i>
	<i>tər'pima</i>	<i>'tərpɛ</i>	<i>tər'pɛ:la</i>		<i>stərp'ljɛ:na</i>

Tako še: (-) *boga'tɛ:t* (-) *boga'tim*, (-) *bɔ'ljɛ:t* (-) *bɔ'lim*, (-) *cve'tɛ:t* (-) *cve'ti* 'cvesti', (-) *čɛ'pɛ:t* (-) *čɛ'pim*, (-) *gɔ'rɛ:t* (-) *gɔ'ri*, (-) *gə'r'mɛ:t* (-) *gə'r'mi*, (-) *xɪ'tɛ:t* (-) *xɪ'tim*, (-) *le'tɛ:t* (-) *le'tim*, (-) *no'rɛ:t* (-) *no'rim*, (-) *ərjɑ'vɛ:t* (-) *ərjɑ'vi*, (-) *se'dɛ:t* (-) *se'dim*, (-) *skə'r'bɛ:t* (-) *skə'r'bim*, (-) *smə'r'dɛ:t* (-) *smə'r'dim*, (-) *šu'mɛ:t* (-) *šu'mi*, (-) *vi'sɛ:t* (-) *vi'sim*, (-) *vər'tɛ:t* (-) *vər'tim*, (-) *žɛ'ljɛ:t* (-) *žɛ'lim*, (-) *ž'vɛ:t* (-) *ž'vim*.

a) Vel. oblike imajo naglas vedno na osnovi, npr. *'ljɛ:t*, *pɔ'xit*, *zɑ'vərt se*. Kratki naglas v del. -l m. sp. ed. se umakne na korenski zlog (kjer *l* skupaj s samoglasnikom pred seboj preide v -u (< -el): *'sje:du*, *'tərpɛ*, *'živu* ali pa se vzpostavi analogična oblika po del. -l ž. sp. ed. in m. sp. mn.: *se'dɛ:ɥ*, *tər'pɛ:ɥ*, *ž'vè:ɥ* itd. kot *se'dɛ:la*, *tər'pɛ:la*, *ž'vè:la*; *se'dɛ:l*, *tər'pɛ:l*, *ž'vè:l*.

2 Posebni glagoli

Posebno obravnavo zahtevajo glagoli (predvsem atematski),⁴⁵ ki jih ni moč uvrstiti v nobenega od predstavljenih glagolskih tipov.

2.1 Glag. *biti* – 'bit

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	<i>'sɣ</i> , <i>'si</i> , <i>'je</i>	<i>s'ma:</i> , <i>s'ta:</i> , <i>s'ta:</i>	<i>s'mo:</i> , <i>s'te:</i> , <i>'so:</i>
vel.: 1., 2. in 3. os.	<i>'bɔ:t</i>	<i>'bɔ:dma</i> , <i>'bɔ:tta</i>	<i>'bɔ:dmo</i> , <i>'bɔ:tte</i>
del. -l: m., ž., sr. sp.	<i>'biɥ</i> , <i>b'la:</i> , <i>b'lɔ:</i>	<i>b'la:</i> , <i>b'le:</i> , <i>b'la:</i>	<i>b'li</i> , <i>b'le:</i> , <i>b'li</i>
prih.: 1., 2. in 3. os.	<i>'bɔ:m</i> , <i>'bɔ:š</i> , <i>'bɔ:</i>	<i>'bɔ:ma</i> , <i>'bɔ:ta</i> , <i>'bɔ:ta</i>	<i>'bɔ:mo</i> , <i>'bɔ:te</i> , <i>'bɔ:jo</i>

Naglašene oblike so:

Nenaglašene oblike pomožnika *biti* za sed. so: *sɣ si je*, *sma sta sta*, *smɔ ste so*, oblike za prih. pa *bom boš bɔ*, *boma bota bota*, *bomo bote bojo*. Nenaglašene oblike se rade reducirajo; primeri iz besedila: *'Uo:čeje 'biɥ krɔ'ja:č*, *'nje: j-'jemu ma'šino*, *'ta:ko*

⁴³ Za obliko *trpemo* Ramovš (1952: 141) pravi, da jo najdemo v gorenjskem in savinjskem narečju, vendar v slednjem do prehoda sedanjske pripone *i*: > *e*: ni prišlo (v srednjesavinjskem narečju imamo *tər'pimo*, v zgornjesavinjskem narečju pa *tər'pimə*).

⁴⁴ V. Kralj (1962) ima zapisano le obliko z naglasom na osnovi, kakršno imata tudi Motnik in Vojnik: *'tərpɛ*.

⁴⁵ Zemljepisna razširjenost posplošitve končnic priponskih glagolov v 2. os. dv. in mn. (-ta, -te) v sln. narečjih je prikazana tudi na jezikovni karti (Jakop 2002: 93).

Tjaša Jakop, Tipologija narečnih glagolskih oblik na primeru govora Ložnice pri Žalcu 21

'mjo:čno. – Zdej pa če-*m* 'pjo:jala, pa *ne bo* n'bjē:dn'ču. – *Bomo* pa, 'Micko *mo* p'ar'je:l, de *bo* o'ra:la. Zanikane oblike imajo v sed. predpono *ni-*: 'nisr'nis'ni, 'nisma 'nista'nista, 'nismo'niste'niso; v prih. se tvorijo s členkom *ne* in ustrezno naglašeno obliko prih.: *ne* 'bō:m *ne* 'bō:š *ne* bō:, *ne* 'bō:jo itd.

Del. na *-l* se glasi 'biu b'la b'lo, b'la b'le b'la, b'li b'le b'li; pogojni členek *bi* ima naglašeno dvojnico 'bi, zanikane oblike so 'ne:bi/'ne:b'ne:p. Pogojnik se tvori s členkom *bi* in deležnikom na *-l*, npr.: *A bi* 'ra:t, de *bi* za'po:jala? – Že'lē:la si 'je, 'ne, de *bi* se poročila. Predpreteklik se uporablja, čeprav je redek. Primer: X'me:u u'ča:six se je pro'da:u, u'ča:six se 'ni 'biu.

2.2 Glag. dati – 'da:t

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	'da:m, 'da:š, 'da:	'da:ma, 'da:ta, 'da:ta	'da:mo, 'da:te, 'da:jo
vel.: 1., 2. in 3. os.	'de:j	'de:jma, 'de:jta	'de:jmo, 'de:jte
del. -l: m., ž., sr. sp.	'da:u, 'da:la, 'da:l	'da:la, 'da:le, 'da:la	'da:l, 'da:le, 'da:l

2.3 Glag. iti – 'jet

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	g'rē:m, g'rē:, g'rē:	g'rē:ma, g'rē:ta, g'rē:ta	g'rē:mo, g'rē:te, g'rē:jo ⁴⁶
vel.: 1., 2. in 3. os.	'pe:j ⁴⁷	'pe:jma, 'pe:jta	'pe:jmo, 'pe:jte
del. -l: m., ž., sr. sp.	'šo:u, š'la:, š'lō:	š'la:, š'le:, š'la:	š'li, š'le:, š'li

2.4 Glag. priti – p'rit/p'ridit

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	p'ridem, p'rideš, p'ride	p'ridema, p'rideta, p'rideta	p'ridemo, p'ridete, p'ridejo
vel.: 1., 2. in 3. os.	p'rit	l, p'ridta	l, p'ritte
del. -l: m., ž., sr. sp.	'pəršu, 'pəršla, 'pəršl	'pəršla, 'pəršle, 'pəršla	'pəršl, 'pəršle, 'pəršl

2.5 Glag. jesti – 'jē:st/'ē:st⁴⁸

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	'jē:m, 'jē:š, 'jē:	'jē:ma, 'jē:ta, 'jē:ta	'jē:mo, 'jē:te, 'jē:jo
vel.: 1., 2. in 3. os.	'je:j	'je:jma, 'je:jta	'je:jmo, 'je:jte
del. -l: m., ž., sr. sp.	'jē:du, 'jē:dla, 'jē:dļ	'jē:dla, 'jē:dle, 'jē:dla	'jē:dļ, 'jē:dle, 'jē:dļ

⁴⁶ Gl. še jezikovni karti, ki prikazujeta končnice za 3. os. mn. (Jakop 2002: 96, 97). V zgornjesavinjskem narečju imajo npr. obliko *g'rē:də* (Spodnje Kraše).

⁴⁷ Oblike vel. se v štajerski narečni skupini precej razlikujejo: 'pejt (srednjesavinjsko narečje), 'jəde (zgornjesavinjsko narečje), 'pjo:jt (srednještajersko narečje) ipd.

⁴⁸ Tudi V. Kralj (1962) ima zapisane oblike del. -l brez vzglasnega *j-*: 'ē:du 'ē:dla.

2.6 Glag. *imeti* – 'mè:t

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	'ma:m, 'ma:š, 'ma:	'ma:ma, 'ma:ta, 'ma:ta	'ma:mo, 'ma:te, 'ma:jo
vel.: 1., 2. in 3. os.	'me: ⁴⁹	'me:jma, 'me:jta	'me:jmo, 'me:jte
del. -l: m., ž., sr. sp.	'jemu, ⁵⁰ 'mè:la, 'mè:l	'mè:la, 'mè:le, 'mè:la	'mè:l, 'mè:le, 'mè:l

Oblika zanikanega glag. je 'nimam, 'nima.

2.7 Glag. *hoteti* – x'tè:t

V sed. so možne tako dolge kot kratke oblike. Dolge:

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	'xó:čp, 'xó:če', 'xó:če	'xó:čma, 'xó:čta, 'xó:čta	'xó:čmo, 'xó:čte, 'xó:čjo
vel.: 1., 2. in 3. os.	/	/	/
del. -l: m., ž., sr. sp.	'xpo:tu, 'xpo:tla, 'xotl	'xpo:tla, 'xpo:tle, 'xpo:tla	'xpo:tl, 'xpo:tle, 'xpo:tl

Kratke:

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	'čè:m, 'čè:š, 'čè:	'čè:ma, 'čè:ta, 'čè:ta	'čè:mo, 'čè:te, 'čè:jo

Glag. *hoteti* ima nikalne oblike 'nò:čp, 'nò:če.

2.8 Glag. *morati* = moči⁵¹

	ed.	dv.	mn.
sed.: 1., 2. in 3. os.	'mɔ:rɔ, 'mɔ:r', 'mɔ:re	'mɔ:rma, 'mɔ:rta, 'mɔ:rta	'mɔ:rmo, 'mɔ:rte, 'mɔ:rjo
del. -l: m., ž., sr. sp.	'mɔ:gu, 'mɔ:gla, 'mɔ:gł	'mɔ:gla, 'mɔ:gle, 'mɔ:gla	'mɔ:gł, 'mɔ:gle, 'mɔ:gł

3 Sklep

Na prvi pogled se oblikoslovje glagola v ložniškem govoru bistveno ne razlikuje od glagola v slovenskem knjižnem jeziku. Pozna dovršne in nedovršne glagole, vse tri osebe, števila in čase, vse tri naklone in oba načina. Toda z oblikoglasnega vidika ložniški glagol izkazuje poleg spremembe narave in količnosti naglasa pogosto tudi naglasne premike in posploševanje naglasa osnovne oblike na večino ostalih oblik pregibne besede (t. i. morfologizacija naglasa). Razvojne tendence v smeri štajerskih tipo-

⁴⁹ Možne so tudi oblike vel., analogične po del. -l m. sp.: 'je:m 'imej'.

⁵⁰ Obliko s protetičnim *j* poznajo tudi zgornjesavinjski govori, npr. v Zadrecški dolini: 'jam'ɔ.

⁵¹ Oblike za nedol. ne poznajo.

loških značilnosti se ne ujemajo s splošnim sociolingvističnim prepričanjem, da se narečja približujejo knjižnemu jeziku. V oblikoslovju ložniškega govora (in srednjesevinskega narečja sploh) se je razvoj obrnil v nasprotno smer.

LITERATURA

- Arhiv Dialektološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana: *Listkovno in zvezkovno gradivo za Slovenski lingvistični atlas (SLA)*. Kraji mreže: *Spodnje Kraše* (SLA 314: Weiss – 1984), *Motnik* (SLA 317: Logar – 1951, Vilfan – sredi 50. let, Orehovec – 1979), *Vransko* (SLA 319: Logar – 1951), *Ložnica* (324: Kralj – 1962), *Vojnik* (SLA 326: Logar – 1953, Kolenko-Smisl – 1980), *Žusem* (SLA 332: Povše – med 1970 in 1980). Kraji zunaj mreže: *Polzela* (Kolosaski – 1959, Korun – 1968), *Prebold* (Fišer – 1988), *Preserje* (Grmadnik – 1975).
- BERGANT, Polona, 2000: *Govor Vranskega: Zapis vprašalnice za Slovenski lingvistični atlas*. Diplomsko delo. Ljubljana.
- JAKOP, Tjaša, 2001a: *Oblikoslovje govora Ložnice pri Žalcu*. Magistrsko delo. Ljubljana.
-- 2001b: Fonološki opis govora Ložnice pri Žalcu (SLA 324). *Jezikoslovni zapiski* 7. 365–380.
-- 2002: Nekaj glagolskih končajev v slovenskih narečjih (po gradivu za Slovenski lingvistični atlas). *Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika (Ob življenjskem in strokovnem jubileju prof. dr. Martine Orožen)*. Maribor. 82–97.
- KRALJ, Viljem, 1961: *Govor Ložnice pri Žalcu*. Diplomsko delo (rokopis). Ljubljana.
- LOGAR, Tine, 1968: Štajerska narečja. *JiS* 13. 171–175.
-- 1996a: O štajerskem substratu govorov v Tuhinjski dolini in Črnem grabnu. *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ur. Karmen Kenda - Jež. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. 44–47.
-- 1996b: Karakteristika in klasifikacija zgornjesavinjskih govorov. *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ur. Karmen Kenda - Jež. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. 48–53.
- PENKO, Darinka, 1998: *Oblikoslovna podoba govora vasi Nadanje selo*. Diplomsko delo. Ljubljana.
- POVŠE, Ivana, 1980: *Govor Šmarja pri Jelšah in okolice*. Magistrsko delo (tipkopis), Ljubljana.
- RAMOVŠ, Fran, 1935: *Historična gramatika slovenskega jezika VII. Dialekti*. Ljubljana.
-- 1952: *Morfologija slovenskega jezika: Skripta, prirejena po predavanjih prof. dr. Fr. Ramovša v l. 1947/48, 48/49*. Ljubljana: DZS.
- RIGLER, Jakob, 1978: Akcentske variante III. *SR* 26. 365–374.
Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1997. Ljubljana: SAZU, DZS.
- SMOLE, Vera, 1994: *Oblikoglasje in oblikoslovje šentruperskega govora*. Doktorsko delo. Ljubljana.
-- 1996: Tonemski naglas glagolskih oblik v šentruperskem govoru. *Razprave*. 269–288.
-- 2001: *Ocena magistrskega dela Oblikoslovje govora Ložnice pri Žalcu*. Ljubljana.
- ŠKOFIC, Jožica, 1996: *Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Kroke na Gorenjskem*. Doktorsko delo. 1996.
-- 1998: Govor celjskega predmestja Gaberje. *Jezikoslovni zapiski* 4. 89–97.
- WEISS, Peter, 1990: *Govori Zadrečke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami: glasoslovje, oblikoslovje in skladnja*. Magistrsko delo. Ljubljana.
-- 1999: *Slovar govorov Zadrečke doline (A–H)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ZORKO, Zinka, 1999: Štajerska narečja. *Enciklopedija Slovenije* 13 (Š–T). Ljubljana: Mladinska knjiga. 131–133.

SUMMARY

The author presents a morphological analysis of the verb in the Styrian Central Savinja local dialect of Ložnica pri Žalcu. She based her analysis on the recorded material, collected by standard dialectological methods. Verbs are classified by inflectional paradigms and accentual types; under the model verb in the table there are several examples belonging to the particular type. It became evident that due to the changes triggered by the loss of tonemic oppositions and the newer, at least partial, loss of quantitative oppositions, the verb in the Ložnica dialect displays increasingly more numerous distinctively Styrian tendencies, e.g., morphologization of accent, generalization of one stem to all forms, etc.

The infinitive. Due to the truncation of the final *-i* in the supine and the long infinitive, the long infinitive does not differ from the supine, thus the same forms are found after the verbs of motion as in other positions, e.g., *'mø:ɾŋ s'pa:t* and *g'rè:m s'pa:t*. The infinitives have the suffix *-t*, which is also added to the verbs in *-č* (*s'le:jčt*). Infinitives are mostly short, e.g., *b'risat*, *'xuo:dít*, *'ka:zat*, *k'lje:pat*, *'kupt*, *'mje:tat*, *'nje:st*, *'nuo:st*, *'pisat*, *s'lušt*, *s'tó:pt*, *'zidat*, sometimes also long, e.g., *kø'sít*, *m'le:t*, *s'me:t*, *s'pa:t*, *su'sít*, *raŋ'na:t*, *tø'pø:t*, *ŷ'rè:čt*, *za'če:t*. Ramovš (1935: 159) states the following: »The Savinja dialect has short form of the infinitive: *vjšt* < *vrèčb, *utŷgòvat*.« According to Rigler's accentual sketches (1978: 372–373), with respect to the types *kositi*, *sušiti*, and *trpeti* Ložnica belongs to the area with the long infinitive.

Some infinitives, e.g., *k'ra:st*, have variants, which are analogical after the present tense form (*k'ra:dít*). These variants are of a more recent origin and are also typical of other Central Savinja and Central Styrian dialects, but are not known in the Upper Savinja dialect. Verbs in *-(n)iti* *-(n)em* increasingly often have the Central Styrian suffix *-na-* (*o'børnat*) in the infinitive (besides the reduced *-n-* or *-ŋ-*), e.g., *'børcŋt*, *po'rint*, rather than *-ni-*.

The present-tense form. In the present-tense conjugation (like in most Styrian dialects), the endings of the thematic verbs for the 2du./pl. (*-ta*, *-te*) were extended to the athematic verbs (*jè:ta*, *jè:te*). The 3pl. present tense does not have short forms of the type *nesó*, *odpró*, *trpé*, *živé*, i.e., in 3pl. only long form with unstressed ending *-jo* is used (*'nje:sejo*, *øp're:jo*, *tø'pjo*, *ž'vijo*). This ending is also characteristic of the athematic verbs (*g're:jo*). The ending *-ma* in 1du. was formed by conflation of the endings *-mo* and *-va* (*g're:ma*, *'nje:sema*).

The imperative. The imperative is listed in the illustrative material. In place of the negated imperative in the 2sg./du./pl. the constructions *ne* + inf. (e.g., *'nje: 'xuo:dít po 'rø:žix*) or the imp. of *iti* + inf. (npr. *'pe:jt 'jè:st*) are used. The forms *'pje:č*, *'rje:č*, *s'le:č se*, *s'rø:š*, *ŷ'le:jč*, *'vøř* are the analogy after the present tense.

The participle. The dialect uses the *l*-participle; most verbs also have *n*-/*t*-participles. *l*-participle m. sg. has the ending *-u* (*sŋ'dé:lu*), while in m. pl., due to the truncation of the post-tonic and final vowels, it can end in syllabic *-ŋ* (*so 'pøřšf*). The participles in f. du. were replaced with plural forms (*sma 'dé:lale*), while the dual is strongly preserved in masculine participles (*sma 'dé:lala*). In *l*-participles f. sg. and m. pl. of verbs in *-(n)iti* *-(n)em* the suffix *-na-* is spreading, e.g., *o'børnala*; *o'børnal*. *n*-participles m. sg. mostly have the same form as m. pl., e.g., *sŋ 'biŋ ob 'le:jčén* and *smo b'li ob 'le:jčén*. The *n*-participle expressing state (rather than passivity) sometimes has *-t* instead of the standard *-n* (*na'rø:t -a*, SSL *narejen -a*), or *-n* instead of the expected *-t* (*zml'je:n -a*, SSL *zmlét -a*). Other forms of participles and verbal adverbs are very rare, thus they were not included in the analysis.

Verbal accent and analogies. The most problematic in determining the accentual types (i.e., classification by the place of stress and vowel alternations), were-in addition to the peculiarities in conjugation and formation of verbal forms-numerous variants, created by accentual analogies. Relatively noticeable is the leveling (by similarity) with the present-tense stem, e.g., the change in the infinitive stem (*'na:jt'na:jdit*). Some verbs have, in addition to the older short

forms of infinitives with accent on the stem, variants with the long infinitive and accent on the suffix (*'be:jzat/be'za:t*).

One of the most common accent shifts is the retraction from the final short syllable in polysyllabic words, e.g., *'lje:gat* (< *ləgāt*); *'lje:gu* (< *ləgāu*). The retraction also occurred in some *n*-participles m. sg., e.g., *'kəršen*, *'pje:čen*, *'rjo:jen*, which is typical of the Central Styrian dialects. Particularly feminine forms of *l*-participles deviate from the general rules of the phonetic development of accentuation, as they most often have variant forms, e.g., *'xó:dla/xó'dila*, *na'rè:dla/na'r'dila*, *'pustla/s'tila*, etc. The first, newer, variant is more common in the Central Styrian dialects, the second one in the western part of the Central Savinja dialects, where the influence of the Upper Carniolan dialect is stronger. The participles m. sg. also have variants, e.g., *'pustul/s'tiū*, *'tərpul/tərp'pè:ū*, *'živul/ž'vè:ū*; the first variant is derived from the short form of the infinitive and is mainly older; it is also typical of the Upper Savinja and Central Styrian dialects.

The changes in the place of stress therefore occurred due to the retraction of stress from every final short syllable (*'lje:gat*, *'lje:gu*; *'pje:čen*) and to the extension of the stress of one form to the rest of the forms (*na'rè:du*, *na'rè:dla*, *na'rè:dŋ*). Accentual variants exist because of the competing short and long forms of the infinitive and because of the spreading of Styrian forms (particularly with younger speakers) to the older, Upper Carniolan, basis. The fact that the newer developments and the leveling in the Ložnica dialect show an increasing number of Styrian features, defies the general sociolinguistic notion that dialects are moving closer to the standard language.

Slavistična revija (<https://srl.si>) je ponujena pod licenco
[Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2003_1_1.pdf | DOST. 06/01/25 16.12